

TŁUMACZENIE POŚWIADCZONE

z języka angielskiego

[Treść w nawiasach kwadratowych pochodzi od tłumacza]

MEMORANDUM

Do: Komisji ds. Stopni Naukowych w Dyscyplinie Nauki Prawne Uniwersytetu Łódzkiego

Od: Lee J. Strang, Profesor Prawa i Wartości, profesura im. Johna W. Stoeplera, Dyrektor Instytutu Amerykańskiej Myśli Konstytucyjnej i Przywództwa (Institute of American Constitutional Thought & Leadership, Uniwersytet w Toledo

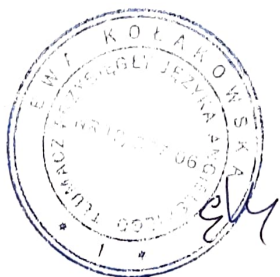
Data: 13 września 2023 r.

Recenzja pracy naukowej Pana J. Patricka Higginsa, Duch Prawa w Rzeczypospolitej Obojga Narodów, 1573-1791: Ciągłość, zmiana, i Konserwatywne Prawoznawstwo (The Spirit of the Laws in the Polish-Lithuanian Commonwealth, 1573-1791: Continuity, Change, and Conservative Jurisprudence

---

Zostałem powołany na recenzenta przez Komisję do Spraw Stopni Naukowych w Dyscyplinie Nauki Prawne Uniwersytetu Łódzkiego. Przeczytałem pracę Pana mgr J. Patricka Higginsa *The Spirit of the Laws in the Polish-Lithuanian Commonwealth 1573-1791: Continuity, Change, and Conservative Jurisprudence* ('*The Spirit of the Laws*').

Przedstawiono mi art. 187 polskiej ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce i oceniłem, czy rozprawa spełnia pisany tam standard.

Z poniższej recenzji wynika, że moja recenzja jest pozytywna i, że praca Pana J. Patricka Higginsa, *The Spirit of the Laws in the Polish-Lithuanian Commonwealth* spełnia ten standard.

Przed zagłębieniem się w moją recenzję, ważne jest, aby zauważyć, że jestem badaczem prawa konstytucyjnego i historii od dwudziestu lat. Jednym z obszarów mojej działalności naukowej jest koncepcja oryginalizmu, która była przedmiotem ogromnych badań naukowych w ciągu ostatnich pięćdziesięciu lat w Stanach Zjednoczonych. Napisałem wiele artykułów i książkę angażując się w temat oryginalizmu. Dzięki tym obszarom wiedzy jestem przygotowany do oceny tej rozprawy. To właśnie z tej perspektywy, a także z perspektywy starszego badacza prawa, komentuję rozprawę Pana mgr Higginsa.

Zanim przejdę do meritum mojej recenzji, pozwolę sobie krótko zauważyć, że rozprawa *The Spirit of the Laws* jest napisana w sposób życzliwy. Traktuje swoich rozmówców i ich argumenty uczciwie. Nawet nie zgadzając się z innymi uczonymi, Pan Higgins robi to w sposób zachęcający do debaty i nauki.

[W stopce pierwszej strony:]

Lee J. Strang, Profesor, (Profesura Prawa i Wartości im. Johna W. Stoeplera), Dyrektor, Instytut Myśli i Przywództwa Konstytucyjnego, Uniwersytet w Toledo,
2801 W.Bancroft Street, Mail stop 507 * Toledo, Ohio 43606-3390,
Leestrang@utoledo.edu * (419) 530-2877

Taki ton jest niezbędny do budowania społeczności naukowej poprzez uzasadnioną debatę między naukowcami.

Moja recenzja składa się z dwóch części. Najpierw stosuję standardowe metryki naukowe do oceny dysertacji Pana Higginsa, a następnie analizuję treści *The Spirit of the Laws*.

The Spirit of the Laws jest rozprawą wyjątkowo jasno napisaną i dobrze skonstruowaną. Pan Higgins określa, co zamierza uargumentować, a następnie przejrzysto przedstawia swoje racje. Struktura rozprawy jest przejrzysta, a każda część *The Spirit of the Laws* opiera się na poprzednich częściach i wspiera kolejne. Regularne korzystanie z wykresów i diagramów zapewnia dodatkowy wizualny sposób na lepsze zrozumienie argumentów Pana Higginsa.

Zakres pracy *The Spirit of the Laws* jest dostosowany do jej przedmiotu. Praca identyfikuje swój temat i pozostaje na nim skoncentrowana. Jest to duże osiągnięcie, ponieważ *The Spirit of the Laws* wprowadza czytelnika w wiele złożonych dziedzin myśli: m.in. polską historię konstytucyjną, wykładnię prawa i prawoznawstwo. Praca *The Spirit of the Laws* ma odpowiednią długość, aby spełnić swoje cele. Na przykład te fragmenty *The Spirit of the Laws*, które były najnowsze dla mnie, obejmujące polską historię prawa, zostały ładnie zorganizowane za pomocą zdań tematycznych,

które wyjaśniały, co następuje po nich, oraz za pomocą analizy tematu część po części. Dowiedziałem się bardzo dużo o polskiej historii konstytucyjnej.

The Spirit of the Laws ma zadziwiająco dobre uźródłowienie. Pan Higgins odpowiednio cytuje źródła pierwotne i wtórne na poparcie swoich twierdzeń, a jego informacje obejmują odpowiednio szeroką gamę źródeł. Pan Higgins wykazuje się umiejętnością korzystania z bogatej literatury źródeł wtórnych.

Przechodząc do meritum mojej recenzji: Dysertacja *The Spirit of the Laws* składa się z pięciu głównych części. Najpierw, Pan mgr Higgins kładzie konceptualne podwaliny pod swoją rozprawę, wyjaśniając kluczowe narzędzia konstytucyjne i konstytucjonalistyczne; pierwsze z nich skoncentrowane na Polskiej Konstytucji, a drugie na szczegółowym opisie, jak Polska Konstytucja wypada na tle innych.

Po drugie, w kolejnej części dotyczącej podstaw koncepcyjnych, Pan Higgins opisuje i broni swojej metodologii rozumienia konstytucji, która koncentruje się na tekstach i ich historycznych kontekstach. Pan Higgins wypracowuje rozbudowaną analizę konstytucji i konstytucjonalizmu oraz innych kluczowych narzędzi pojęciowych, które wykorzystuje w swojej pracy.

W częściach trzeciej do piątej Autor stosuje ten aparat pojęciowy do trzech kluczowych okresów polskiej historii konstytucyjnej. Jest to cenne zarówno dla

zilustrowania, jak działa jego aparat pojęciowy, jak i dla udoskonalenia zastosowania tego aparatu w szczególnym kontekście polskiej historii konstytucyjnej.

Rozprawa Pana Higginsa demonstruje jego ogólną wiedzę teoretyczną na temat prawa. Ma on wiedzę zarówno na temat szczegółów prawa, jak i ogólnych teorii prawa, o czym świadczą jego zręczne odniesienia, cytowanie i poleganie na naukowcach, teoriach i badaniach z szerokiej gamy źródeł i perspektyw.

Chociaż nie jestem ekspertem w dziedzinie polskiej historii prawa (choć mam stosunkowo solidną wiedzę na temat angloamerykańskiej historii prawa, prawa rzymskiego i filozofii prawa), wyjaśnienie przez Pana Higginsa polskiej historii prawa było dla mnie jasne i przystępne. Przedstawił zarówno szczegóły polskiej historii konstytucyjnej, jak i strukturę teoretyczną, aby przekonująco wyjaśnić tę historię. Pan Higgins zaangażował się w ogromną liczbę badań, o czym świadczy jego znajomość wielu badań z różnych systemów prawnych.

The Spirit of Laws otworzył przede mną również historię konstytucyjną, która była zarówno na tyle odmienna, jak i podobna do amerykańskiego doświadczenia konstytucyjnego, że stanowiła okazję do autorefleksji na temat Konstytucji Stanów Zjednoczonych. Na przykład amerykańska praktyka konstytucyjna koncentruje się na naszej jednej spisanej konstytucji (i jej poprawkach), podczas gdy opis polskiej historii konstytucyjnej Pana Higginsa porusza temat alternatywnej perspektywy

policytryczności. To z kolei, dało mi to możliwość zobaczenia, w jakim stopniu policytryczność istnieje również w kontekście amerykańskim, choć zazwyczaj jest ukryta.

Jednym z najbardziej interesujących aspektów rozprawy *The Spirit of the Laws* jest próba Pana Higginsa manewrowania między Scyllą a Charybdą ahistoryzmu i historyzmu. Pan Higgins wykonuje wiele ruchów, aby to zrobić. Jednym z nich jest, jak sugeruje tytuł jego rozprawy, oparcie się na metodzie analizy Monteskiusza.

Drugim ruchem jest zastosowanie podejścia do interpretacji konstytucji w Stanach Zjednoczonych, które jest określane mianem „oryginalizmu” (Pan Higgins określa tę analizę również mianem podejścia opartego na tekście i kontekście). Pan Higgins angażuje się w badania oryginalistyczne, w szczególności w jeden z wariantów, który jest określany mianem oryginalizmu prawniczego. Pan mgr Higgins czyni to w odpowiedzi na powszechne podejście do interpretacji prawa znane jako hermeneutyka. Pan Higgins opisuje ten proces jasno i dobrze. Następnie uzasadnia swoje odejście od niego w kierunku oryginalizmu, aby zapewnić możliwe granice, „metodę ograniczenia”, jak to nazywa, interpretacji. Wyjaśnia, że perspektywa oryginalizmu prawa koncentruje się na faktach społecznych systemu prawnego, takich jak jego konstytucja czy inny dokument konstytucyjny, a jednocześnie może wykraczać poza te fakty prawne i wykorzystywać otaczający kontekst społeczny, aby

pomóc zrozumieć fakty prawne. Pan Higgins używa wielu konkretnych przykładów, aby pomóc czytelnikowi zrozumieć jego ruch. Na przykład wyjaśnił, że Trzecia Poprawka do Konstytucji Stanów Zjednoczonych jest niezależnym faktem prawnym, w przeciwieństwie do podejścia hermeneutycznego, którego dochodzenie byłoby szerokie i dalekosiężne, i zarówno niemożliwe do zarządzania w procesie, jak i nieokreślone w wyniku.

Co więcej, Pan Higgins ma wiedzę o nauce oryginalistycznej, a także z łatwością ją krytykuje. Na przykład, Pan Higgins stosuje krytykę oryginalnej intencji oryginalizmu - że nie ma zauważalnej intencji grup ludzi - aby argumentować przeciwko nadmiernemu poleganiu na osobistych pamiętnikach w celu ustalenia znaczenia Konstytucji RP.

The Spirit of the Laws jest niewątpliwie owocem znaczących badań. Pan Higgins nie tylko musiał opanować literaturę polskiej historii konstytucyjnej i historiografii, ale co trudniejsze, zaproponował własne podejście do polskiej historii konstytucyjnej, a następnie zastosował je w przystępny sposób.

The Spirit of the Laws jest również pracą ambitną. Podejmuje próbę zastosowania nowej formy analizy do Polskiej Konstytucji, która przewyższa ograniczenia wcześniejszych analiz historycznych Polskiej Konstytucji, jednocześnie wyciągając wnioski zarówno dla Polski, jak i dla nauk innych narodów. Zachęcam Pana Higginsa

do kontynuowania tego wątku w swoich badaniach w przyszłości, zarówno teoretycznie, jak i praktycznie.

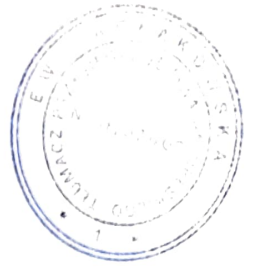
The Spirit of the Laws jest oryginalną, mocną i przystępną historią konstytucyjną Polskiej Konstytucji. Tylko dlatego, będzie ona cytowana, ponieważ debaty na temat porównawczego prawa konstytucyjnego będą nam towarzyszyć w dającej się przewidzieć przyszłości; zapewnia również satysfakcjonującą metodę analizy tych kwestii porównawczych.

Praca doktorska Pana Higginsa demonstruje umiejętność samodzielnego prowadzenia prac badawczych. *The Spirit of the Laws* to ogromne przedsięwzięcie, które zostało dobrze zrealizowane. Zakres projektu Pana Higginsa jest oszałamiający zarówno pod względem rozległości, jak i głębokości. Obejmuje różnorodne dokumenty i praktyki, które charakteryzują Polską Konstytucję sięgającą setek lat wstecz. Oprócz polskiej historii prawa, Higgins wykorzystuje narzędzia i idee z innych dziedzin myśli, w tym interpretacji prawnej i teorii politycznej, by wymienić tylko dwie.

W kontekście amerykańskim, garstka porównywalnych badań została podjęta przez czołowych naukowców i wywarła ogromny wpływ na naukę. Jednym z nich jest profesor prawa z Harvardu, Morton Horowitz i jego wielotomowa historia amerykańskiego prawa, *The Transformation of American Law*.

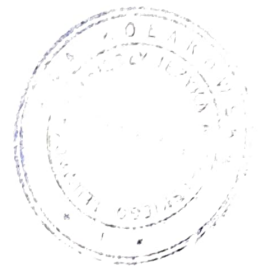

Co więcej, trzeba powiedzieć, że zdolność Pana Higginsa do opanowania tematu polskiej historii konstytucyjnej jest sama w sobie świadectwem jego zdolności do niezależnych badań. Jest to duży temat sam w sobie, a szczególnie imponujące jest to, że zrobił to jako Amerykanin.

Rozprawa doktorska Pana Higginsa stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Magister Higgins jasno identyfikuje problem, na którym koncentruje się jego dysertacja: dostarczyć historię Polskiej Konstytucji, która pokaże jej założenia i posłuży jako podstawa i katalizator dla porównawczych badań konstytucyjnych, które nie ucierpią z powodu bolączek wcześniejszych historycznych analiz. Pan Higgins wyjaśnia, że wcześniejsze badania nad polską historią konstytucyjną były uwikłane w szersze współczesne projekty, mające na celu na przykład wyciągnięcie wniosków z wcześniejszych niepowodzeń, aby uniknąć ich w przyszłości. Rozwiązanie Pana Higginsa jest oryginalne. Stosuje on do polskiej historii konstytucyjnej analizę skoncentrowaną na kluczowych tekstach tej historii, w ich kontekstach.

Innym oryginalnym aspektem pracy Pana Higginsa jest to, że otwiera on dostęp do polskiej historii konstytucyjnej dla świata anglo-amerykańskiego w sposób, który nie miał miejsca wcześniej, i to z wielu powodów. Jednym z oczywistych powodów jest bariera językowa: większość anglo-amerykańskich badaczy prawa nie czyta po polsku. Pan Higgins pokonuje tę barierę. Innym, głębszym powodem jest to, że

większość anglo-amerykańskich uczonych nie dostrzega dużej wartości w badaniu polskiej historii konstytucyjnej, ponieważ, jak wskazuje Pan Higgins, powszechny jest pogląd, że polski konstytucjonalizm to porażka. To również, Pan Higgins odpiera. Co więcej, analiza polskiej historii konstytucyjnej przeprowadzona przez Pana mgr Higginsa wykorzystuje narzędzia analizy znane anglo-amerykańskim badaczom prawa, takie jak oryginalizm, dzięki czemu temat jest teraz otwarty dla nich, aby mogli porównać go z własnymi konstytucjami.

Zakończenie *The Spirit of Laws* zawiera wiele naprawdę cennych spostrzeżeń uzyskanych dzięki wcześniejszym badaniom Pana Higginsa. Na przykład Autor argumentuje, że Polska Konstytucja 3 Maja jest hybrydą konstytucji brytyjskiej i amerykańskiej, i to na wiele sposobów. Jeden z nich, który był najbardziej interesujący dla mnie, to jego dyskusja na temat policentryczności, która nie jest stosowana w amerykańskiej nauce prawa konstytucyjnego, a rozprawa Pana Higginsa otwiera anglo-amerykańskich naukowców na ten porównawczy wgląd w prawo. Jest też wiele innych interesujących aspektów.

Najbardziej oryginalnym wkładem rozprawy jest sformułowanie nowego podejścia do polskiej historii konstytucyjnej. Jest to duże osiągnięcie ze względu na „zatłoczone pole”, tym bardziej imponujące dzięki wyrafinowanemu wykorzystaniu przez Pana Higginsa jego narzędzi analizy. Biorąc pod uwagę solidne badania nad teorią prawa

(ze wszystkich perspektyw), ocena dokonana w *The Spirit of the Laws* konkurujących teorii jest również cenna, ponieważ podnosi względne mocne i słabe strony. Stanowi to również oryginalny wkład.

Dotychczasowe badania Pana Higginsa „zaorały nowy grunt” w interesujący i owocny sposób. Istnieje wiele możliwych dalszych bogatych tematów, które Pan Higgins może chcieć kultywować, opierając się na dobrej pracy, którą już wykonał. Na przykład, wykorzystanie przez Pana Higginsa oryginalizmu otwiera możliwość dalszej pracy nad tym, czy i w jakim stopniu to podejście do interpretacji konstytucji jest odpowiednie dla Polskiej Konstytucji (obecnej lub przeszłej). Czy jest coś w polskiej historii konstytucyjnej, co sprawia, że oryginalizm jest odpowiedni lub nieodpowiedni, i jak to się ma do stosowania (lub braku stosowania) oryginalizmu w Stanach Zjednoczonych (i być może w innych krajach). Sam Pan Higgins wskazuje na potencjalne możliwości prawno-porównawcze, które otwiera jego badanie, gdy mówi, że „istnieje znaczna [a] liczba porównawczych, konstytucyjnych badań potrzebnych między polsko-litewskimi ideami, instytucjami i praktykami we współczesnym świecie”. Ponownie, jest to tylko sugestia wielu możliwych dróg eksploracji poruszonych przez rozprawę *The Spirit of the Laws*.

Nie trzeba dodawać, że moja pozytywna recenzja rozprawy Pana Higginsa nie oznacza, że zgadzam się ze wszystkimi jego argumentami. Jednak nawet tam, gdzie

nie zgadzam się z argumentami Pana Higginsa muszę się zastanowić, dlaczego, a ten proces - zaangażowanie w argumenty Pana Higginsa - uczynił mnie lepszym naukowcem.

* * *

Mój wniosek jest taki, że *The Spirit of the Laws in the Polish-Lithuanian Commonwealth, 1573-1791. Continuity, Change, and Conservative Jurisprudence* spełnia wymogi art. 187 polskiej ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce. *The Spirit of the Laws* dostarcza mocnych dowodów na to, że Pan Higgins ma kwalifikacje do uzyskania stopnia doktora.

Jeśli mogę być bardziej pomocny, proszę o kontakt.

Z poważaniem

[odręczny podpis]

Lee J. Strang

Profesor Prawa i Wartości im. Johna W. Stoeplera, Dyrektor Instytutu Amerykańskiej Myśli Konstytucyjnej i Przywództwa na Uniwersytecie w Toledo.

Repertorium 11 /2023

Ja, niżej podpisana Ewa Kołakowska, tłumacz przysięgły języka angielskiego, wpisana na listę tłumaczy przysięgłych, prowadzoną przez Ministerstwo Sprawiedliwości pod numerem TP 377/2006 poświadczam zgodność powyższego tłumaczenia z oryginalnym dokumentem sporządzonym w języku angielskim. Stron taryfowych – 15; Łódź, dnia 16.10.2023 r.

TLUMACZ PRZYSIĘGLY
jęz. angielskiego

mgr Ewa Kołakowska

Ewa Kołakowska